

U ovoj knjizi su sa šireg povijesnog stajališta koje se odnosi na hrvatsko iseljavanje, te na temelju "župničkih pisama" i drugih izvora, prikazani određeni aspekti procesa akulturacije hrvatskih iseljenika u američko društvo, u razdoblju od 1880. do 1940. godine. U prvom su dijelu knjige ukratko prikazana osnovna određenja povijesnog konteksta koja su uvjetovala neprekinuto višestoljetno iseljavanje Hrvata. U drugom su dijelu naznačene konkretne povijesne okolnosti i brojčani pokazatelji hrvatskog iseljavanja na prostor Sjedinjenih Američkih Država. Pritom je glavna pozornost usmjerena na razdoblje 1880.–1940. godine, a dodan je, uz ostalo, i prikaz pregleda hrvatskog iseljeničkog tiska za navedeno razdoblje.

Treći dio knjige, koji je središnji u istraživačkom smislu, odnosi se na proces akulturacije Hrvata u društvo Sjedinjenih Američkih Država. Između ostalog, obuhvaćene su i unutarnje suprotnosti koje postoje u akulturacijskim procesima, a koje pridonose konkretnoj krhkosti te lomovima procesa akulturacije, koji se potom iznova pojavljuju i izranjanju.

I ovo je istraživanje o hrvatskim iseljenicima potvrdilo opća iskustva, da se akulturacijski proces uspješnije događa ukoliko je veća sličnost konstitucijskih određenja identiteta i kulture neke manjinske grupe s identitetom i kulturom većinske grupe.

Posebno je značajna činjenica što su Amerikanci (državljeni SAD-a) na specifičan način postupno oblikovali svoju vlastitu nacionalnost. Naime, pretpostavka te nacionalnosti nije bila neka postojeća jednoznačno cjelovita (jedinствена) kultura, niti je ona bila rezultat procesa oblikovanja američke nacionalnosti. Umjesto toga, američka nacija ima podrijetlo u više različitih kultura, koje su se mogle subsumirati samo uz gospodarstvenu homogenizaciju. Odnosno, za stvaranje jedinstvene američke nacije nije primarnu važnost imala kultura, nego kapitalistički ustrojeno

društvo. Tako je nastao kulturni pluralizam koji je svoju ideologiju našao u konceptu izraza *melting pot*.

Jaka nacionalna orijentacija Amerikanaca konkurirala je drugim nacionalnim orijentacijama koje su se također nalazile u statusu stvaranja vlastitog mita o svojem porijeklu. Američka nacija je stvaranje vlastitih povijesnih mitova započela na prijelazu 19. u 20. stoljeće, baš u vrijeme kad je mit *Zapada* bio u periodu svojeg najvišeg razvoja.

Migracijski gledano, to je bilo *New Immigrants* vrijeme, a tada su u SAD stizali i najveći valovi hrvatskih iseljenika. Zbog svega toga je tada bilo više predrasuda i prema hrvatskim useljenicima, pa se sasvim drugačije događao proces akulturacije, nego što je to bio slučaj sa *starim* imigranti-ma (*Old Immigrants*), iako su se i oni morali boriti s predrasudama.

Ukoliko su *novi* useljenici pokazivali snažniji etnički identitet i time pokazivali da su još uvijek jako vezani za svoju domovinu porijekla, akulturacija je mogla teći samo vrlo polako. Zbog toga su Hrvati i drugi "nezapadni" useljenici nailazili i na dodatne otpore Amerikanaca koji su očekivali što je moguće bržu asimilaciju useljenika. Prema tome, otežavajuća za proces akulturacije bila je činjenica što je većina useljenika, iz Južne i Istočne Europe, dolazila u SAD iz zemalja u kojima su se nacionalne države tek trebale stvoriti i u kojima su se tek počeli događati prvi procesi defeudalizacije i konstituiranja građanskog društva. U takvim je okolnostima u SAD-u iz pluralizma kulture mogla vrlo brzo nastati etnizacija.

Razmatranje etniciteta u vezi s hrvatskim useljavanjem u SAD ukazuje i na određene manjkavosti koncepta *melting pota* i njegovog impliciranog zahtjeva za jednakosti. Naime, etnizacija je istodobno odraz te obećane, ali stvarno neizvršene jednakosti, jer neizvršenje načela jednakosti dovodi do toga da će zapostavljena grupa stanovništva početi tražiti objašnjenja koja mogu predstavljati razlog za uskraćivanje pristanka na integraciju. Taj se razlog našao u čvršćoj vezanosti za kulturne obrasce koje su donijeli iz zemlje porijekla, a najčešće su se prikazivali kroz pojmove etničkog i nacionalnog.

To je, na sličan način, otežalo i mogućnost refleksije Hrvata u odnosu na društvo Sjedinjenih Američkih Država. Odnosno, zapreke za integraciju Hrvata nalazile su se u tome što su svoju kulturu doživljavali drugačijom od američke. S druge strane, normativne i kulturološke zapreke koje su postojale u SAD-u isto tako su pridonosile manjem izražavanju htijenja useljenika za integracijom.

Etnička samorefleksija hrvatskih useljenika događala se u *kulturnim bra-*

PRILOG 50: Udruga "Hrvatski sokol" u Milwaukeeju, 1909. godine

nama svakodnevnog života unutar hrvatskih katoličkih općina, udruga i nastambi. To su bila mjesta na kojima su *identifikacijske strategije* najčešće proizvodile lomove u procesu akulturacije. Međutim, ni to se ne može razumjeti u cijelosti ako se istovremeno ne sagledava i pluralizam američkog društva, koji je stvorio prostor i potrebu kod hrvatskih useljenika da i oni bojom vlastite kulture obogate raznolikost američke kulture.

Amerikanci su i sami za sebe učestalo tvrdili da je njihov kulturni pluralizam nešto posebno. Naglašavanje razlika, koje je sadržavala američka posebnost, bilo je povijesno prilagođeno. S jedne strane, proces kulturnog pluralizma najprije se odvijao usporedno s idejom ekonomske jednakosti. S druge strane, koncepcija homogenizirane različitosti američkog društva i nacije nalazila se u suprotnosti s individualiziranim ekonomskim procesom. No u narednom razdoblju, sve skupa je preraslo u industrijsku kulturu.

Unutar pluraliteta kulturnih pojava i identifikacija događala su se i daljnja raslojavanja. Budući da se, u dominirajućem socio-ekonomskom društvu, nije mogla uvijek i u svako doba ispuniti zahtijevana jednakosti, to

je otvaralo prostor u kojem su se useljenici mogli nametnutom obliku pluraliteta suprotstavljati sa svojim etnicitetom. U takvim slučajevima, proces neostvarivanja opće jednakosti nije se mogao nadomjestiti samo procesom koji se odvijao na ekonomskoj razini te su ga useljenici pokušavali nadomjestiti u vlastitoj etničkoj grupi.

To je zapravo bila reakcija useljenika na isključivanje iz cjelovitosti američkog društva, što je bilo još više pojačavano izražavanjem sumnji većinske grupe o navodnoj nelojalnosti useljenika. Dodatnu dinamiku sadržavao je proces etnizacije još i zbog razvoja događaja u samoj Hrvatskoj, te kroz stavove hrvatskih useljenika glede problema u zemlji njihovog porijekla.

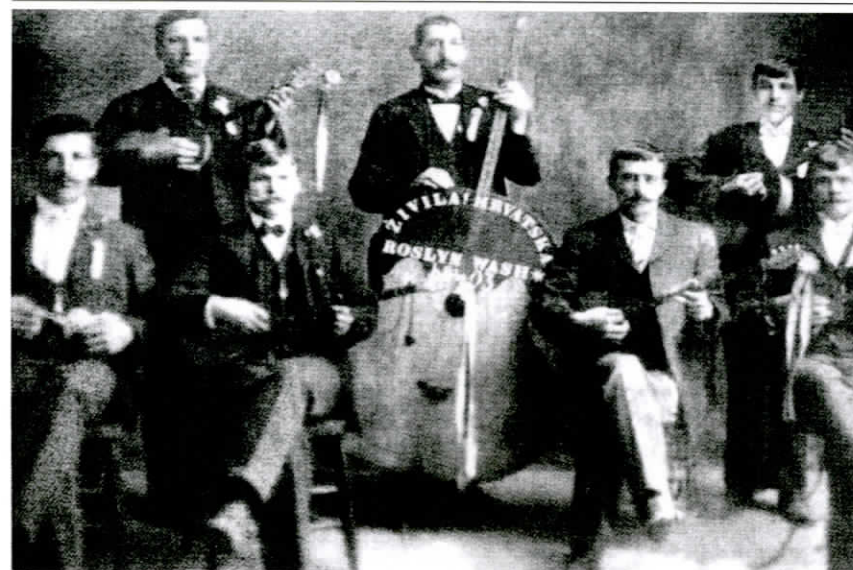
No, s druge strane, kulturni i politički savezi i udruge hrvatskih iseljenika ipak su ubrzavali akulturaciju. Oni su davali hrvatskim useljenicima određenu količinu sigurnosti, koja im je bila žurno potrebna u novom američkom okruženju. Osim toga, udruženja i savezi su donekle omogućavali i jačanje njihovih vlastitih interesa unutar američkog društva.

Gledano iz takve pozicije, vlastite sigurnosti i uz pomoć zastupljenosti vlastitih interesa, bilo je useljenicima lakše poistovjetiti se s američkim društvom. Na taj način, akulturaciji su doprinosile upravo one iseljeničke institucije koje su uglavnom osnivane s ciljem očuvanja vlastite kulture i tradicije. Kad se promatra s vremenskim odmakom, može se reći da je ova dvoznačna situacija bila "potrebna", jer je djelovala sukladno svojoj specifičnoj kontradiktornosti.

Nacionalna svijest Amerikanaca stvarala se u *melting potu* te je tako barem djelomično *novu* imigraciju isključivala iz američkog društva. Istodobno, američka se nacionalna svijest nije poistovjetila s načinom homogenizacije kakvu nalazimo u Europi. Prije se može govoriti o upravo suprotnoj situaciji. Odnosno, svaka je etnička grupa imala, na neki način, svoju posebnu američku nacionalnu svijest iako je i dalje nosila pečat vlastite kulturne tradicije iz koje je potekla te je tako obogatila identitet američkog društva.

Tako se u SAD-u konstituirala specifična homogenost, koja se shvaćala kao homogenost američke nacionalne svijesti. U takvoj je situaciji samo po sebi razumljivo da su se i hrvatski useljenici također željeli držati svojih vlastitih tradicija. I oni su vidjeli da je Amerika ipak i heterogeno društvo, u kojem su se njihove tradicije uvažavale tek kao folkloristički dodatak.

I u ovom je istraživanju stanovljeno da jedno te isto mjesto akulturacije, ili fiksno mjesto akulturacije, može stvoriti dva potpuno suprotna učinka.

PRILOG 5 1: Tamburaški orkestar "Živila Hrvatska" u Roslynu, država Washington

Ovu kontradiktornost može se smatrati tipično američkom pojavom, kojom su bili zahvaćeni i hrvatski iseljenici.

Gledajući cjelovito, akulturacija hrvatskih iseljenika se događala na sličan način kao i kod mnogih drugih useljenika u SAD. U svakom slučaju, akulturaciju je uvjetovala kultura koja je prenesena iz zemlje porijekla. Istovremeno, održavanje etničkih kultura pridonosilo je i usporavanju akulturacijskih procesa, što se prepoznaje u brojnim lomovima. Uzroci ove dvojnosti nalaze se kako u izvornoj kulturi kao takvoj, tako i u njenom naizmjeničnom djelovanju s kulturom na koju se naišlo u Sjedinjenim Američkim državama.